

DR. BÁLINT LAJOS

Migrációs folyamatok Pécsen a regiszter adatok tükrében

Tanulmányomban Pécs 1990 és 2009 közötti migrációs folyamatait követem nyomon. Ezen belül kizárólag a belső vándorlásokkal, közelebbről az úgynevezett állandó vándorlásokkal foglalkozom. A belföldi vándorlással kapcsolatos szakirodalom többféle adatforrásra támaszkodhat. A leggyakrabban regiszter típusú adatbázisok elemzésére, másod-elemzésére kerül sor (Illés 2000). Előfordulnak továbbá célzott *survey* kutatások, amelyek egy adott terület vagy népességszámú vándorlási mintázatát, specifikus jellemzőit igyekeznek bemutatni (Csanády et al. 2008). Ez utóbbihoz képest a népszámlálás egyéni adatbázisa a teljes népesség migrációs viselkedését képes feltárni a census eszméi időpontja és a megelőző lakóhely között. Erre vonatkozóan azonban meglehetősen sporadikus ismeretekkel rendelkezünk (Németh 2008). Ebben a tanulmányban regiszter típusú adatokra támaszkodtam.

Munkám szerkezetileg a következőképpen tagolódik. Elsőként a rendelkezésre álló adatok nyújtotta lehetőségekre és korlátokra hívom fel a figyelmet, ezt követően a költözések nagyságrendjének alakulását mutatom be. A következő részben a költözők korszpecifikus sajátosságaira térek ki. Pécs migrációs folyamatainak megítéléséhez további három, régiós szerepkörű nagyváros: Debrecen, Győr és Szeged adatainak bevonásával igyekszem vonatkozási keretet nyújtani. A negyedik részben az elköltözők célterületeit, az érkezők kibocsátó területeit mutatom be. Végül összegezem a tapasztaltakat.

Természetesen nem gondolom, hogy a költözések általam bemutatott mérlege kellően alapos képet nyújt egy-egy város életéről, jövőbeli kilátásairól. Reményeim szerint azonban a felvillantott kép az adatok a durvasága, a deskriptív statisztika egyszerűsége ellenére megfelelő kiindulópont lehet egy vázlatos helyzetértékeléshez.¹

Az elemzés keretei

Az elemzés határozottan a leíró jellegű demográfiai nézőpontot helyezi előtérbe, noha a jelenségnek számos más tudománnyal kapcsolatos olvasata és implikációja is létezik. Sőt, a demográfián belül is eltérő fókuszpontok körvonalazhatók (White–Lindstrom 2006). Az adatok a Központi Statisztikai Hivatal elektronikus adatbázisából, a DEMO-ból származnak. A rendelkezésre álló regiszter típusú adatok miatt a hangsúly a migrációs események (*migration events*) gyakoriságán, a kiinduló és a célterületek lokációján van (Bell et al. 2002). A migránsok attribútumaival kapcsolatban szűkös információk állnak rendelkezésre, míg a költözések tényleges motivációiról semmilyen ismerettel nem rendelkezünk. Az adatok aggregáltak, ahol a legkisebb megfigyelt területi egység a település, a lekérdezési dimenziók korlátai miatt az egyidejűleg figyelembe vehető információk szá-

¹ A tanulmány az MTA RKK Teret adó milió című, Pécsen tartott rendezvény 2010. november 25-én elhangzott előadás írott változata.

ma ilyenképpen limitált. A migrációs események meghatározásakor több megkötéssel kellett élnem. Egyrészt csak a település határait átlépő vándorlásokat vettem figyelembe, a településen belüli költözéseket nem.² A belső vándorlást a közigazgatási határokat átlépő lakóhely-változtatásokra szűkítettem le, ami a szakirodalomban is általánosan elfogadott gyakorlatnak tekinthető (Dövényi 2007, Illés 2000, Morrison et al. 2003). A vándorlási események ilyenén leszűkítésével azokra a térbeli mozgásokra kívántam fókuszálni, amelyek vélemezhetően nagyobb horderejű változásokat okoznak a költözők életében, amelyek jobban rávilágítanak a térbeli mobilitásra (vagy annak hiányára). A másik megkötés a költözés jellegére vonatkozott. Jelen keretek között csak az úgynevezett állandó vándorlásokat vettem figyelembe. Az állandó vándorlás definíciószerűen azt jelenti, hogy a vándorló lakóhelyét elhagyva más településen levő lakást jelöl meg lakóhelyéül, míg az ideiglenes vándorlás esetében a vándorló lakóhelyét fenntartva változtat lakást, és az új lakását tartózkodási helynek jelöli meg (*Demográfiai évkönyv* 2009, Gödri–Spéder 2009, Illés 1995). Az állandó vándorlás melletti döntéssel ugyancsak azt feltételezzük, hogy azokat a lakóhely-változásokat tudjuk megragadni, amelyek mögött határozott döntések, tartós jövőbeli elképzelések húzódnak meg. Az ideiglenes vándorlások mellett a nemzetközi vándorlás mérlegét sem vettem figyelembe. A regiszteradatok elsődlegesen a költözések gyakoriságára, a vándorlási eseményekre helyezik a hangsúlyt, nem pedig a költöző(k) jellemzőire, ennek következményeként előfordulhat, hogy ugyanazon személyhez egy naptári éven belül is több vándorlási esemény kötődik. A regiszteradatok egyértelmű előnye, hogy teljes körűek, és különböző területi skálákon is lehetővé teszik az elemzést, mindezen túl az adatok éves gyakorisággal állnak rendelkezésre.

A Péccsel kapcsolatos vándorlások volumene

A rendelkezésre álló adatok alapján 1990 és 2009 között a Pécsre érintő úgynevezett bruttó migráció, tehát az oda- és elvándorlást is felölelő migráció nagysága évente 5300 és 6900 fő között szóródott. A legalacsonyabb érték 1991-ben fordult elő, a legmagasabb 2007-ben. A vizsgált húsz esztendő során mindössze hat évben haladta meg a migráció nagysága a 6000 főt, általában ennél alacsonyabb gyakoriságok fordultak elő. Összességében trendjellegű folyamatok nem rajzolódtak ki a migráció volumenének alakulását tekintve, az el- és az odaköltözők száma meglehetősen stabilnak tekinthető.

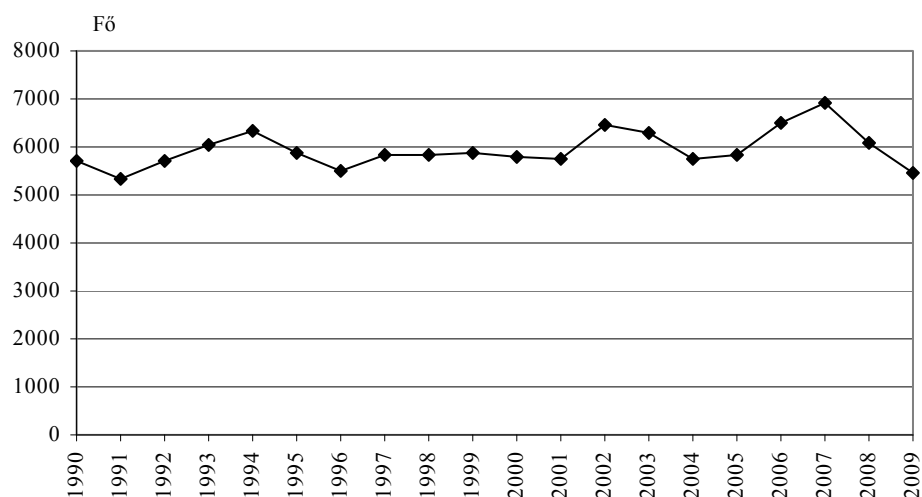
A bruttó vándorlás alakulását összetevőire bontva a kapott kép nem tartogat váratlan meglepetéseket (2. ábra). Mind az odaköltözők száma, mind az elköltözőké meglehetősen stabilitásról árulkodik. Az 1990-es évek elejétől napjainkig a Pécsre költözők száma 2500–3000 fő körül szóródott, mindössze három olyan év volt, amikor az odaköltözők száma ennél valamivel alacsonyabb vagy magasabb volt. Hasonlóan a megyeszékhelyre letelepedőkhöz, az elköltözők száma is viszonylag állandónak tekinthető, nagyjából a 3000–3500 fő közötti sávban szóródott. Csupán néhány évben fordult elő ettől – szerény mértékben – eltérő érték. Mindenképpen meg kell említenünk, hogy a trendek abszolút

² Esetenként előfordulhat, hogy a településen belüli költözés mind távolságban, mind a társadalmi ranglétrán történő mozgásban is jelentősebb elmozdulás, mind például két, egymással szomszédos település közötti mozgás.

értékeket mutatnak, a fajlagos mutatók sugallta kép már kedvezőtlenebb lenne, hiszen az említett időszakban Pécs népessége 170 ezerről 157 ezerre csökkent.

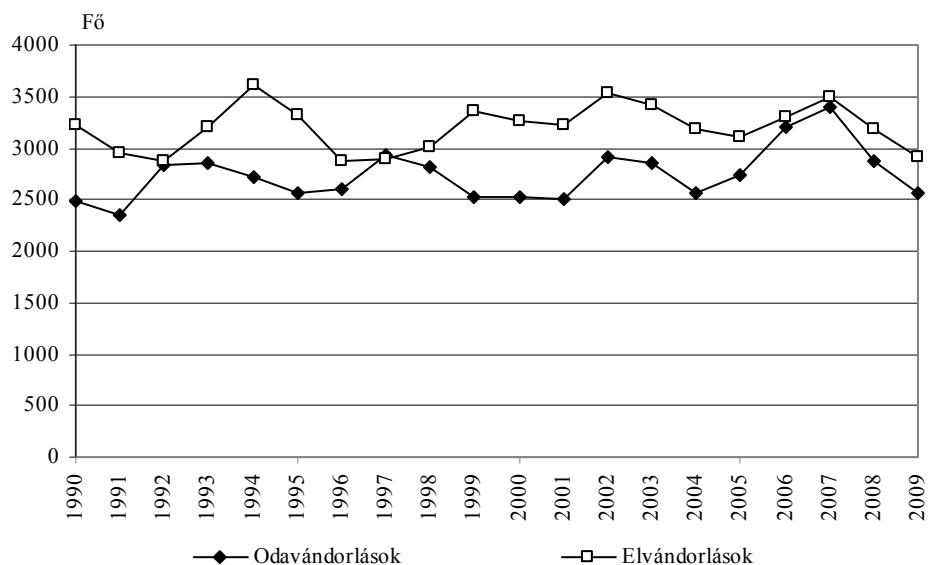
1. ábra

A bruttó vándorlások száma Pécsen, 1990–2009

2. ábra

Az állandó oda- és elvándorlások száma, 1990–2009

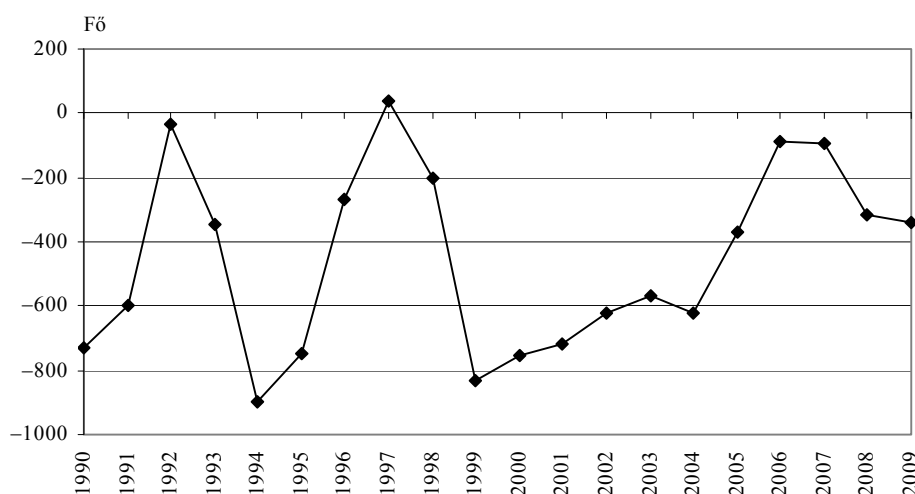

Az elköltözők száma – 1997 kivételével – minden évben meghaladta az odaköltözőket, ezért a megyeszékhely rendre migrációs veszteséget volt kénytelen elszenvedni. A Pécs valódi vonzerejéről legtöbbet eláruló nettó migráció időbeli alakulása már

jelentősebb mértékben ingadozott (3. ábra). Nagyobb mértékű kiáramlás az 1990-es évek legelején (1991–1992-ben), az évtized közepén (1994–1995-ben), valamint az ezredforduló éveiben volt megfigyelhető. A legutóbbi évek fejleményeit tekintve a migrációs veszteség 2006-ban és 2007-ben gyakorlatilag eltűnt (100 fő alá csökkent), a rákövetkező két évben azonban újabb növekedés bontakozott ki.

3. ábra

A nettó vándorlások száma Pécssett, 1990–2009

A hullámzó migrációs folyamatok mögött összetett demográfiai, munkaerő-piaci, lakáspiaci, valamint egyéb ösztönzők és kényszerek állnak, ezek nagysága azonban ezekből az adatokból nem kvantifikálható. Azt viszont bizonyosan meg tudjuk határozni, hogy a migrációs veszteség mértéke hozzávetőleg 0–1000 fő között szóródott az említett időszak során. Az elmúlt két évtized egészét tekintve Pécssett közel 55 ezren létesítettek állandó lakóhelyet és 64 ezren szüntették meg pécsi lakóhelyüket. A megyeszékhely népessége valamivel több mint kilencezer fővel (9106) mérséklődött, csak a migrációs folyamatok eredőinek következtében. Ugyanezen időszak alatt a város népessége összességében 13 ezer fővel csökkent, vagyis a népesség veszteség túlnyomó része a kedvezőtlen migrációs folyamatok következményének tekinthető.

Kedvezőtlen vagy példa nélkül kedvezőtlen a Pécsset jellemező migráció alakulása az elmúlt húsz évben? A három további regionális központ – Győr, Debrecen és Szeged – hasonló adataival való összevetés fogódzót nyújthat az értékeléshez (1. táblázat). A fajlagos adatok szerint a városok vándorlási vesztesége – a 2005–2009 közötti szegedi adatok kivételével – valamennyi időszakban megfigyelhető volt. A városokból való kivándorlás 2000–2004-ben volt a legerőteljesebb. A vizsgált időszak egészét tekintve kétségtelenül Győr vonzereje a legjelentősebb. Pécs megtartó ereje Győrön kívül Debrecenétől és Szegedétől is elmaradt. Ugyanakkor a különbség mértéke nem tekinthető számottevőnek.

1. táblázat

Négy nagyváros ötvenkénti vándorlási adatai

Megnevezés	1990–1994	1995–1999	2000–2004	2005–2009	Összesen
Odaköltözők					
Debrecen	16 397	15 952	15 759	16 679	64 787
Győr	8 354	9 531	10 216	12 521	40 622
Pécs	13 261	13 447	13 350	14 784	54 842
Szeged	12 749	12 422	12 511	15 130	52 812
Elköltözők					
Debrecen	16 593	19 016	20 114	19 202	74 925
Győr	8 425	10 069	12 649	13 011	44 154
Pécs	15 862	15 458	16 631	15 997	63 948
Szeged	14 106	15 130	16 433	14 169	59 838
Nettó vándorlás (odaköltözők–elköltözők)					
Debrecen	–196	–3 064	–4 355	–2 523	–10 138
Győr	–71	–538	–2 433	–490	–3 532
Pécs	–2 601	–2 011	–3 281	–1 213	–9 106
Szeged	–1 357	–2 708	–3 922	961	–7 026
1000 lakosra jutó vándorlások száma					
Debrecen	–0,2	–3,0	–4,2	–2,5	–2,4
Győr	–0,1	–0,8	–3,8	–0,8	–1,4
Pécs	–3,1	–2,5	–4,1	–1,5	–2,8
Szeged	–1,5	–3,3	–4,8	1,2	–2,1

A költözők korösszetétele

Láttuk, hogy Pécs népességmegtartó ereje gyengébbnek bizonyult a hasonló szerepkörű nagyvárosokhoz képest, ugyanakkor a vándorlási egyenlegben mutatkozó különbségek Győr kivételével nem tekinthetők számottevően eltérőnek, sőt az egyes időszakok migrációs folyamatai is inkább a hasonlóságokra hívják fel a figyelmet. A következőkben a vándorlók korösszetételére helyezük a hangsúlyt. A 4–5. ábra az 1990–1999 és a 2000–2009 közötti időszak elvándorlásainak és odavándorlásainak korcsoportos arányait mutatja. Mivel az egyes korcsoportok nagysága eltérő, ezek az ábrák nem alkalmasak a vándorlási deficit korcsoportok szerinti hozzájárulásainak érzékeltetésére, ehelyett egyszerűen azt jelzik, hogy az érkezők és az elmenők aránya miként alakult korcsoportonként.

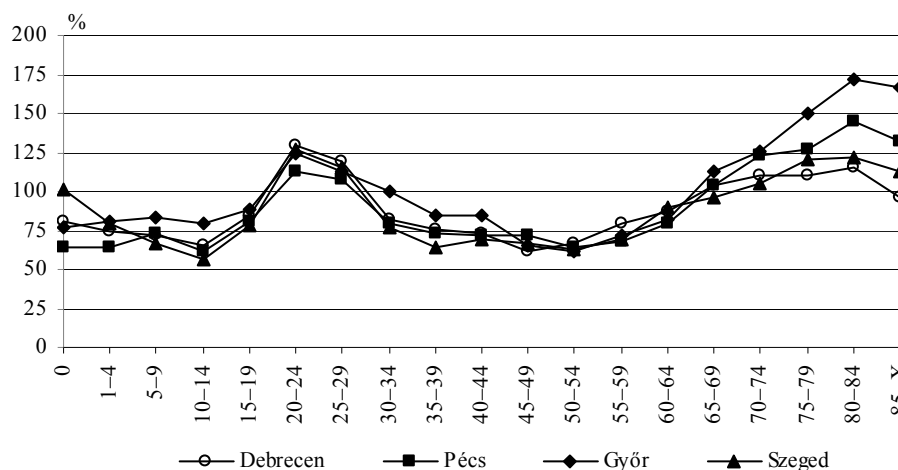
Jól leolvasható, hogy mindössze két tágabb korcsoportnál, a fiatal felnőtteknél (a 20–29 éveseknél) és a 65 év felettieknél figyelhető meg vándorlási többlet. Az előbbieket esetében a pályakezdő, továbbtanuló és felsőfokú tanulmányai után letelepedő fiatalokról lehet szó, míg az idősebbeknél általában gyermekeikhez vagy gyermekeik közelébe történő költözésről. Jelentős vándorlási veszteség a középkorúakhoz és családtagjaihoz köthető, ennek mértéke a középidőseken belüli korcsoportoknál valamelyest eltérőnek bizonyult. A baranyai megyeszékhelyen 2000–2009 között az elvándorlók aránya 25%-kal volt magasabb a 30–49 év közöttieknél, mint a hasonló korú Pécsre költözőknél. Ennél is kedvezőtlenebbek voltak az 50–64 év közöttieknél megfigyelt arányok (30–40%). Az általános korcsoportos mintázat az ezredforduló után módosult a rendszerváltozást követő időszakhoz képest: az idősebb korosztályok tagjai közül Debrecen és Pécsre is többen hagyták el, mint ahányan érkeztek.

A hazai nagyvárosok migrációs veszteségében a középidős korcsoportok (és gyermekeik) játszanak kiemelkedő szerepet. Főképp ezek a korosztályok azok, amelyeket városuk kevésbé tud megtartani, amelyek jobb vagy optimálisabb életfeltételeket találnak másutt, részben a magtelepülés közelségében.

Az egyes városok között – aránybeli különbségektől eltekintve – nagyon hasonló korcsoportos migrációs sajátosságok fedezhetők fel, amik nem támasztják alá Pécs migrációs jegyeinek egyediségét. Viszont valamennyiük számára előrejelzenek olyan társadalmi problémákat, amelyek a fiatalabb korcsoportok kiáramlásából fakadva növelik a maradók átlagéletkorát, az aktívak eltartási terheit és a különböző társadalmi ellátórendszerek igénybevételének nagyságát.

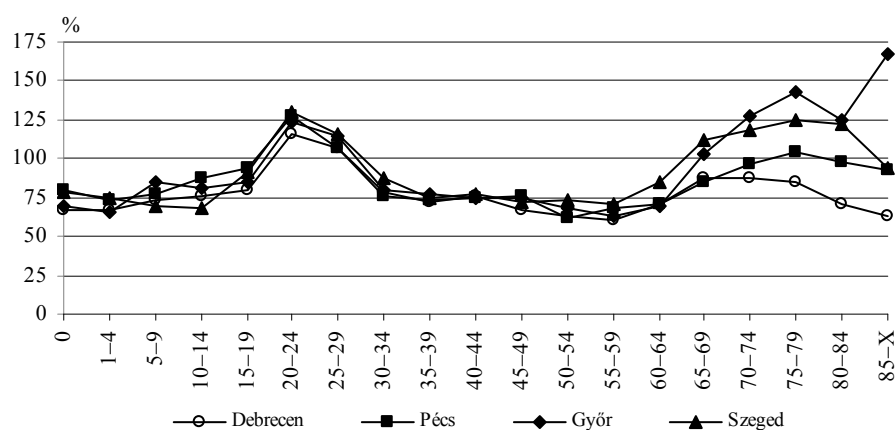
4. ábra

A be- és kivándorlók korcsoportok szerinti aránya a négy nagyvárosban, 1990–1999

5. ábra

A be- és kivándorlók korcsoportok szerinti aránya a négy nagyvárosban, 2000–2009

Az érkezők és az elköltözők térbeli jellemzői

A Pécsre költözők lakóhelyi összetételében is jól kivehetők az állandóság jegyei. Lényeges változásra az elmúlt két évtized során nem került sor. Az állandó jelleggel lakóhelyet létesítők többsége Baranya megyéből érkezett Pécsre, számuk a vizsgált időszak éveiben 1400–2000 fő között, arányuk 57–63% között szóródott. Baranya megyén belül a Pécsi kistérségből évente 350–700 fő telepedett le a városban. A régió másik két megyéje a beköltözők 12–16%-át (200–500 fő) adta. Dél-Dunántúl határain kívülről az elmúlt húsz év során évente 600–800 fő érkezett, a beköltözők 25–30%-a. Az ebbe körbe tartozók az ország különböző pontjairól érkezve döntöttek Pécs mellett.

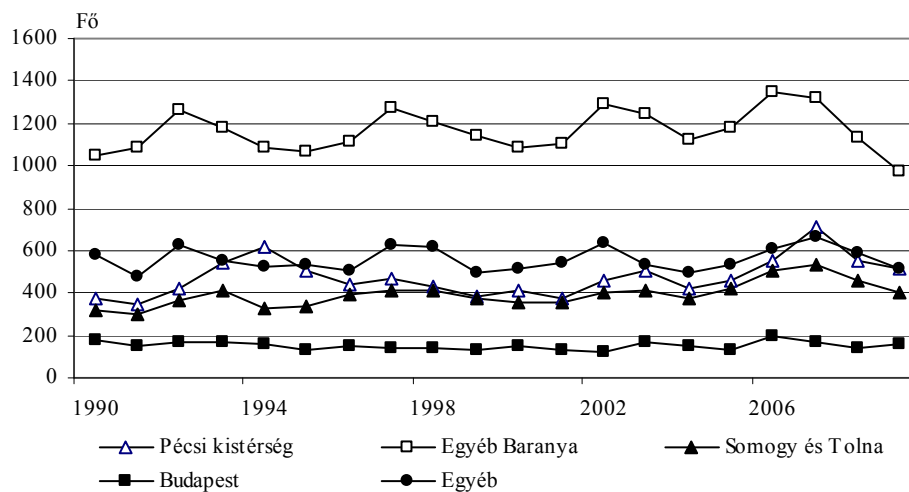
Az elköltözők célterületeinek meghatározásához a beköltözők kategóriái megfelelőnek bizonyultak. A regiszter adatok szerint a Pécsset elhagyók 60–70%-a Baranya megyén belül létesített új állandó lakcímet, vagyis a költözések többsége viszonylag rövidebb távolságra ment. Számuk hullámzóan alakult az elmúlt évtizedek során: a kiköltözések száma 1994-ben meghaladta a 2500 főt, az ezredforduló után határozottan csökkent a baranyai célállomások száma, a legutolsó vizsgált két évben 1900-nál alacsonyabb volt kiáramlás nagysága.

A kiköltözések közel harmada közvetlenül a Pécsi kistérségben jelentkezett, ami egyértelműen a városon kívüli szuburbán térség népességnövekedését vonja maga után. A kistérségbe költözők száma az ezredfordulót követően volt tartósan magas. Napjainkban a Pécs környékére költözők száma már alig tér el az 1990-es évek eleji adathoz képest.

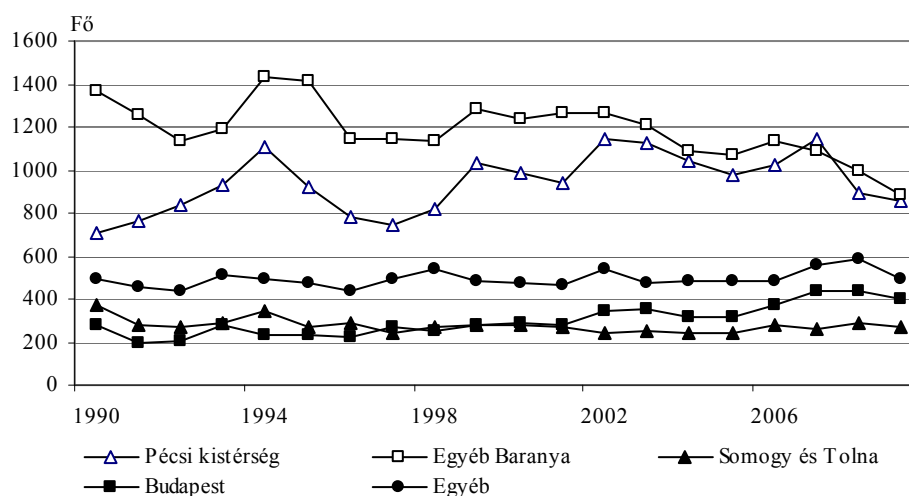
A Baranya egyéb területeire történő kiköltözés határozottan csökken. Az 1990-es évek közepén regisztrált 1400 átjelentkezés az elmúlt években 1000 alá csökkent. Ezzel szemben a fővárosba költözők száma – némi ingadozás mellett – folyamatosan növekedett az elmúlt évek során. 2002-t megelőzően a budapesti lakóhelyet választók száma 200–300 körül alakult, napjainkban számuk meghaladja a 400 főt (az összes elköltöző 15%-a). Az ezredfordulót követően számuk meghaladta a két szomszédos megyébe költözőkét, amelyek évente együttesen is csak 300 fő alatti népességet szívtak fel (9%). Érdemes megjegyezni, hogy Pest megye esetleges figyelembe vételével a központi régió vonzereje tovább erősödne. (Az ábra nem tartalmazza, így csak mellékesen jegyezzük meg, hogy napjainkra Pest megye közel akkora pécsi népességet vonz, mint Somogy).

A legutóbbi tíz év vándorlási eseményei alapján megvonható mérleg egyértelműen negatív. A városban 28 ezren létesítettek állandó lakóhelyet miközben közel 33 ezren új települést választottak. (Ez természetesen nem jelenti azt, hogy 28, illetve 33 ezer főt érintett a vándorlás, hiszen lehetnek olyan személyek akik az adott időszak alatt akár többször is el- illetve visszaköltöztek a városba). Pécs mérlege a megyével szemben (beleértve a Pécsi kistérséget is) –4646, a Pécsi kistérséggel szemben –5189, a régión kívüli területekkel (beleértve Budapestet) –1445. Kizárólag Somogy és Tolna megye vonatkozásában mutatkozott pozitív egyenleg (1597).

6. ábra

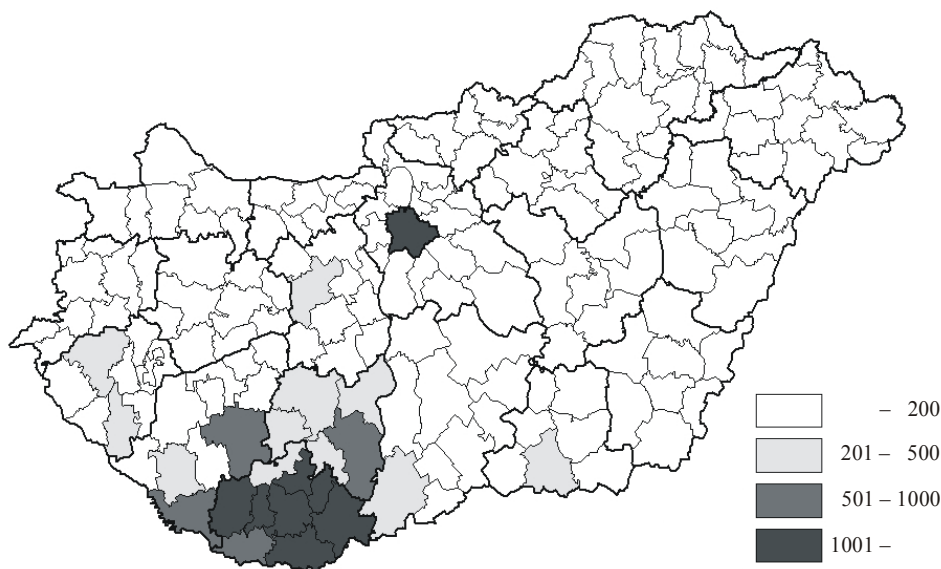
A Pécsre költözők száma

7. ábra

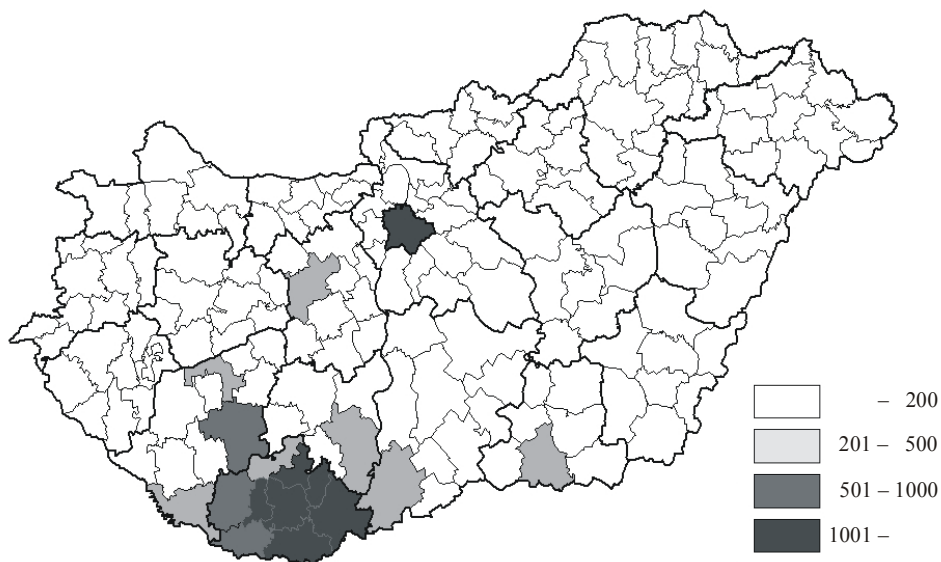
A Pécsről elköltözők száma

A kibocsátó (Pécsre történő) és a célterületek (Pécsről történő) kistérségi szintű térképei árnyaltabb képet nyújtanak a vándorlók területi eloszlásával kapcsolatban (8–9. ábra). Az adatok a 2000–2009 közötti időszak vándorlási eseményeit összesítik. A térképek alapján leszűrhető legfontosabb tapasztalat az, hogy a migrációs területek nagyon határozottan átfedik egymást. Voltaképpen közel ugyanazokról a területekről érkeznek, mint ahova a pécsiek előszeretettel költöznek. Ahogyan azonban azt korábban hangsúlyoztuk, az elköltözők száma majd minden esetben meghaladja a beköltözőkét.

8. ábra

A Pécsre vándorlók száma a küldő kistérségek szerint, 2000–2009

9. ábra

A Pécsről elvándorlók száma kistérségenként, 2000–2009

A kistérségi szintű térképek a távolság kitüntetett szerepét húzzák alá a vándorlások térbeli mintázatában. A leginkább érintett területek szomszédosak Péccsel vagy annak közelében találhatók. A régió határain kívül legfőképpen Budapest szerepét kell kiemel-

ni. Mérsékelt kétirányú kapcsolat figyelhető meg meg a Szegedi és a Székesfehérvári kistérséggel (vagyis Szegeddel és Székesfehérvárral), és inkább egyirányú kapcsolat a Zalaegerszegi, a Nagykanizsai és a Bajai kistérségekkel. A távolság növekedésével a migrációs kapcsolatok gyakorlatilag megszűnnek.

Néhány következtetés

A vándorlási kutatások között – eltekintve urbanizációs/szuburbanizációs vizsgálatoktól – ritkán fordulnak elő települési szintű vagy kisebb térségre fókuszáló elemzések (például Daróczy 1998). A belső vándorlás szempontjából egy-egy térség elemzése vagy az ország vándorlási folyamatainak feltérképezése sokkal elterjedtebb a gyakorlatban. A kizárólag Pécsre fókuszáló migrációs elemzéssel szemben is joggal fogalmazódhatnak meg a kutatás korlátait hangsúlyozó érvek, hiszen mennyiben tekinthető egy népességében ugyan fogyatkozó, de szuburbiaival mégis terebélyesedő város izolált egységnek? Vagyis van-e értelme Pécs migrációjáról beszélni, kiszakítva a várost közvetlen környezetéből? A kiköltöző, de zömmel Pécssett tanuló, dolgozó, kutató, fogyasztó háztartások és egyének továbbra is erősen kötődhetnek a városhoz. Ugyanakkor nem vitás, hogy a közeli területekre történő kiköltözésnek is komoly következményei lehetnek, elsősorban és közvetlenül a kieső adóbevételek miatt.

Pécs népessége hozzávetőleg 13 ezer fővel csökkent az elmúlt húsz évben, ebből közel 9000 volt betudható a migrációs veszteségeknek. Vagyis a népmozgalmi veszteség túlnyomó része a migráció kedvezőtlen alakulásának volt köszönhető. Ha a városok fenntarthatóságában, a versenyképesség alakulásában a népességszámnak, a korstruktúrának szerepe van, akkor rövidtávon, döntéshozói oldalról a migrációs faktor szerepét kell elsődlegesnek tekinteni.

Más nagyvárosokkal összevetve megállapítottam, hogy a Pécsre jellemző vándorlási folyamatok egyáltalán nem egyediek, bár az is kétségtelen, hogy a vándorlási mérleg összességében kedvezőtlenebb volt, mint Győrött, és a szegedi, debreceni adatok is valamivel jobbnak bizonyultak. A vándorlások korspecifikus sajátosságait tekintve sem tapasztaltam kizárólag Pécsre jellemző sajátosságokat. A ki- és beköltözések jól ismert migrációs sémát követtek. A fiatal felnőttek és az idősebbek kivételével valamennyi korcsoport népességvesztést mutatott.

A Pécsre irányuló vándorlások küldő területei és a kiköltözők célterületei között meglepően nagy átfedést tapasztaltam. A ki- és beköltözési vándorlási irányok azonossága, nagyfokú stabilitása, a térbeli mozgások rövideksége szintén nem csak Pécsre jellemző specifikum, más hazai kutatások is hasonló tapasztalatokról számoltak be (Csapó 1998, Daróczy 1998, Dövényi 2007, 2009, Illés 1995). Az állandó vándorlások alapján jól körülhatárolhatók azok a területek, amelyek Pécs migrációjában egyáltalán részt vesznek. Mind az oda-, mind az elköltözésben kitüntetett szerepe van a távolságnak. A leginkább érintett területek szomszédosak Péccsel vagy annak közelségében találhatók. A vándorlási események túlnyomó többsége kontinuos módon a megye határain belül zajlik le. A régió határain kívül legfőképpen Budapest szerepét kell kiemelni. A fővárosba költözők száma nőtt az elmúlt évek során. Néhány hazai nagyváros közötti kapcsolat bizonyult még jelentősebbnek, de a migrációs áramlások egészét tekintve szerepük nem tekinthető

meghatározónak. A Pécsről távolabbra költözők számára a tényleges alternatíva alapvetően Budapestre szorítkozik.

A tanulmány a maga egyszerű leíró eszközeivel természetesen sem jelenbeli folyamatok egzaktabb leírására, sem jövőbeli scénáriók pontos felvázolására sem alkalmas. Az egyetlen megfogalmazódó cél Pécs migrációjának és a jelenség társadalmi súlyának megrajzolása volt.

IRODALOM

- Bell, M. – Blake, M. – Boyle, P. – Duke-Williams, O. – Rees, P. – Stillwell, J. – Hugo, G.* (2002): Cross-National Comparison of Internal Migration: Issues and Measures. *Journal of Royal Statistical Society. Series A (Statistics in Society)*, 3.
- Csanádi Márton – Kmetty Zoltán – Kucsera Tamás Gergely – Személyi László – Tarján Gergely* (2008): A magyar képzett migráció a rendszerváltozás óta. *Magyar Tudomány*, 5.
- Csapó Tamás* (1998): A Nyugat-Dunántúl urbanizációjának sajátosságai a migráció aspektusából. In: Illés Sándor – Tóth Pál Péter (szerk.): *Migráció. Tanulmánygyűjtemény I.*, KSH NKI, Budapest
- Daróczi Etelka* (1998): Pest megye növekvő vándorlási forgalma. In: Illés Sándor – Tóth Pál Péter (szerk.): *Migráció. Tanulmánygyűjtemény I.*, KSH NKI, Budapest
- Demográfiai évkönyv, 2009* (2010): Központi Statisztikai Hivatal, Budapest
- Dövényi Zoltán – Kok, Herman – Kovács Zoltán* (1998): A szuburbanizáció, a lokális társadalom és a helyi önkormányzati politika összefüggései a budapesti agglomerációban. In: Illés Sándor – Tóth Pál Péter (szerk.): *Migráció. Tanulmánygyűjtemény I.*, KSH NKI, Budapest
- Dövényi Zoltán* (2007): A belföldi vándormozgalom strukturális és területi sajátosságai Magyarországon. *Demográfia*, 4.
- Dövényi Zoltán* (2009): A belső vándormozgalom Magyarországon folyamatok és struktúrák. *Statisztikai Szemle*, 7–8.
- Gödri Irén – Spéder Zsolt* (2009): Belföldi vándorlás. In: Monostori et al. (szerk.): *Demográfiai Portré 2009. Jelentés a magyar népesség helyzetéről.* KSH NKI, Budapest
- Illés Sándor* (1995): A területi mobilitás volumenének változásai. *Statisztikai Szemle*, 7.
- Illés Sándor* (2000): Belföldi vándormozgalom a XX. század utolsó évtizedeiben. KSH NKI kutatási jelentései, 63.
- Morrison, P. A. – Bryan, T. M. – Swanson, D. A.* (2003): Internal Migration and Short-Distance Mobility. In: Siegel, J. S. – Swanson, D. A. (eds.): *The Methods and Materials of Demography.* Second Edition, Elsevier
- Németh Zsolt* (2008): A megyék társadalomszerkezete és a vándorlások. *Demográfia*, 2–3.
- White, M. J. – Lindstrom, D. P.* (2006): Internal Migration. In: Poston, D. L. – Micklin M. (eds): *Handbook of Population.* Springer Science + Business Media, LLC, New York

Kulcsszavak: Pécs, belső vándorlás, migrációs mintázat.

Resume

During the last twenty years the population size of Pécs decreased significantly with thirteen thousands. The downward trend can be traced back mainly to migration loss (nine thousands). The magnitude of gross migration was strikingly stable over years while net migration was less equal. The article examined solely the internal migration processes of Pécs during the last two decades using register type data which focuses on migration events. The investigation's strengths is the fact that the bulk of migration events occurred at short distance. Most of such flows can be addressed to suburbanization and within county migration. Relating to the longer distance migration it stresses the growing importance of Budapest and some larger cities. The pulling effect of Hungarian Capital has increased for the last years. Comparing the migration characteristics of Pécs to other cities nearly similar processes were found regarding the relative size of population lost and the age structures of in- and outmovers.